

Юлія МОСКВІЧОВА – кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музичного та перформативного
мистецтва,
Вінницький державний педагогічний університет
ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця
<https://orcid.org/0000-0002-1303-8951>
julia.moskvichova@gmail.com

Yuliia MOSKVICHOVA – PhD (Art), Associate
Professor
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University,
(Vinnytsia, Ukraine)

РОЗДІЛ XVII. ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ВІННИЧЧИНИ : ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Простежено динаміку розвитку громадських організацій (ГО) Вінниччини в період незалежності України, визначено їхній внесок у культурно-мистецький розвиток регіону. Окреслено вплив соціально-політичних трансформацій (незалежність України, події 2014 та 2022 рр.) на напрями діяльності організацій і представлено перспективи їх подальшого розвитку як інституцій громадянського суспільства (ІГС). Дослідження проведено на основі історико-теоретичного, аналітичного та емпіричного підходів, включно з аналізом джерел, статистикою, контент- та порівняльним аналізом. Застосовано системний підхід – для комплексної оцінки ролі ГО та творчих Спілок у розвитку регіональної культури та громадянського суспільства. Наукова новизна полягає у комплексному аналізі трансформації діяльності інститутів громадянського суспільства Вінниччини в соціокультурному контексті від 1990-х рр. XX ст. до сьогодення. У дослідженні з'ясовано закономірності розвитку регіональних інститутів громадянського суспільства, визначено їхню роль у формуванні культурно-мистецького середовища та процесах соціальної консолідації. Уперше систематизовано тенденції становлення креативних індустрій і молодіжних ініціатив як чинників зміцнення громадянського суспільства та утвердження культурної ідентичності Поділля.

Ключові слова: громадські організації, творчі спілки, Вінниччина, інститути громадянського суспільства.

Актуальність дослідження. За часів української державної незалежності спостерігаємо прогресивні зрушення у громадському секторі. Посилились тенденції до урізноманітнення діяльності громадських об'єднань, творчих Спілок, національно-культурних товариств, зросла їх впливовість на суспільство. Чимало громадських ініціатив стали потужними організаціями, які, впроваджуючи різноманітні проекти, змінюють Україну на краще. Збільшення активності ГО спостерігається, як відомо, у суспільствах перехідного типу, де виникає чимала кількість складних суспільно-політичних проблем. Актуальність теми посилюється масштабними соціально-політичними трансформаціями сучасності, що об'єктивно актуалізують потребу в системному аналізі динаміки розвитку ГО. Йдеться, насамперед, про зростання кількості та урізноманітнення типології об'єднань, трансформацію їхніх функціональних напрямів, а також інтенсифікацію громадських ініціатив і впровадження інноваційних культурних практик. Особливого значення набуває вивчення впливу ключових історичних етапів (здобуття Україною державної незалежності, революційних подій 2014 року та повномасштабної війни з росією, розпочатої у 2022 році) на структурні та змістові характеристики діяльності громадських інституцій.

Огляд останніх публікацій. Питання класифікації ГО досліджувались у низці праць Т. Журенок [4], В. Кравчук [11], О. Семьоркіної [22] та ін. У статті польської дослідниці Д. Петжик-Рівз [25] проаналізовано еволюцію підходів до вивчення громадянського суспільства у країнах Центральної та Східної Європи після 1989 року. Авторка обґрунтовує необхідність переходу від статичного ліберального до динамічного підходу, що враховує реальні практики соціальної самоорганізації та ціннісні аспекти громадянської активності. Стаття акцентує на необхідності дослідження ІГС як самостійного соціального феномена. Роль ІГС у збереженні культурної спадщини й сприянні культурному розвитку в Україні висвітлюється в колективній аналітичній доповіді науковців Ю. Тищенко, О. Литвиненко, О. Михайлова та ін. [23]. Соціокультурні особливості інституційних процесів громадської сфери в західному регіоні України досліджено у монографії С. Іванюк [9]. Громадські організації й окремі творчі спілки Вінниччини ставали предметом досліджень С. Гальчака [2], Л. Дідура [3], Т. Журунової [5], Ю. Легуна [12], Ю. Москвічової [16–17], Н. Морозової [13] та ін. Діяльність ГО, національно-культурних товариств і творчих спілок Вінниччини періоду 1991 – 2014 рр. розглянуто в дисертації Ю. Москвічової [15]. В

2023 р. опубліковано Аналітичний звіт «Виклики і можливості розвитку сфери культури та соціальної згуртованості Вінницької області» [14], в якому комплексно висвітлено загальні тенденції розвитку культури регіону, оцінено стан соціальної згуртованості населення, проведено аналіз ключових проблем та запропоновано шляхи їх вирішення.

Важливим аспектом є дослідження впливу ключових історичних етапів – здобуття Україною державної незалежності, революційних подій 2014 р. та повномасштабної війни з росією, розпочатої у 2022 р. – на змістові та структурні особливості діяльності громадських інституцій. У цьому контексті заслуговують на увагу дослідження К. Заремби та Е. Мартіна [27], присвячені динаміці громадянської участі, мотиваційним чинникам і формуванню відчуття спільноти в українських регіонах. Водночас функціональні аспекти громадянського суспільства в умовах воєнного стану стали предметом аналізу у працях В. Степаненка та С. Стюарт [26].

Виклад основного матеріалу. В сучасних реаліях головним суб'єктом соціокультурного простору постає творча особистість, здатна до ефективної самореалізації й активного вирішення важливих завдань суспільного життя. Від того наскільки особистість є інтелектуальною, гармонійно розвиненою, духовною й здатною до творчості залежить як її особистий життєвий успіх, так і, певною мірою, доля суспільства. Активна життєва позиція особистості також відіграє важливу роль і є передумовою для того, щоб стати дієвим учасником суспільних і соціальних трансформацій. Творча активність визначається у самовираженні та у реалізації досягнення поставленої мети. Саме така особистість має можливість проявити себе в різних сферах суспільного життя, вона формує нову соціальну реальність, є активним учасником у соціокультурному просторі й спроможна змінювати долю суспільства об'єднуючись із подібними собі індивідами. На основі спільних інтересів, уподобань, поглядів і маючи спільну мету такі громадяни, як відомо, об'єднуються у різноманітні організації. Згідно Закону України «Про об'єднання громадян», громадська організація (ГО) є «об'єднанням громадян для задоволення і захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних і інших спільних інтересів» [6]. Згідно Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р., громадське об'єднання (ГО) – це добровільне об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб для здійснення і захисту прав і свобод, задоволення суспільних, економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів без мети отримання прибутку [8].

Більшість сучасних науковців визначають ГО як інститути громадянського суспільства (ІГС): «Громадянське суспільство – це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації і самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій, яка захищена необхідними законами від прямого втручання і регламентації з боку держави і в якій переважають громадянські цінності» [10; 76].

Найчастіше зустрічається наступна класифікація громадських об'єднань:

- 1) за суб'єктами діяльності – жіночі, молодіжні, дитячі організації, об'єднання ветеранів;
- 2) за організаційно-правовою формою – союз, благодійний фонд, конгрес, асоціація;
- 3) за сферою суспільного життя – культурні, просвітницькі, наукові, технічні, спортивні, екологічні, творчі тощо;
- 4) за типом і спрямованістю діяльності організації відносно суб'єкта, який її утворив – професійні спілки, творчі спілки, правозахисні організації, благодійні організації, організації національних меншин, суспільно-політичні рухи [15; 48].

За даними Міністерства юстиції України станом на 1 січня 1996 р. в Україні налічувалось 829 громадських об'єднань, різних за статусом, у тому числі 574 громадські організації, 216 благодійницьких фондів. В кожному обласному центрі України існує декілька сотень найрізноманітніших ГО – благодійних, культурних, молодіжних, національних, правозахисних, спортивних тощо. У Вінницькій області, за свідченням Головного управління статистики (станом на 2014 р.), серед 4 тисяч ГО 722 – мають статус центральних органів та 3,1 тис. – місцевих осередків. На обліку в ГО перебуває 682,5 тис. членів (Офіційний веб-сайт Головного управління статистики). Кількість об'єднань громадян щорічно зростає.

Динаміка кількості ГО за спрямуванням досліджувалась у дисертації Ю. Москвічової [15; 241]. У структурі ГО за видами діяльності станом на 2014 р. кожна шоста організація – оздоровча або спортивна, кожна восьма – професійної спрямованості, кожна дев'ята – об'єднання ветеранів й інвалідів, кожна одинадцята – молодіжна організація [16; 192]. У таблиці 1 відображено динаміку зростання чисельності найбільш активних ГО Вінниччини протягом 2006 – 2014 рр.

Таблиця 1

Громадські організації Вінниччини [16; 192]

Громадські організації	2006 р.	2014 р.
Правові й бізнес-асоціації	464	891
Молодіжні	112	300
Освітні й культурно-виховні	48	122
Національних і дружніх зв'язків	62	109
Охорони природи	44	71
Жіночі	57	65
Дитячі	30	55
Науково-технічні	31	40
Захисту від наслідків аварії на ЧАЕС	28	38
Всього	1464	3948

Зважаючи на позитивну динаміку кількості ГО, зазначимо, що роль ГО у суспільно-політичних процесах регіону певний час залишалась незначною, громадська активність часто виявлялась відірваною від соціальних процесів. З метою створення сприятливих умов розвитку громадського суспільства в регіоні та вдосконалення співпраці місцевих органів виконавчої влади з ІГС було прийнято обласну програму сприяння розвитку громадянського суспільства у Вінницькій області на 2012 – 2015 рр. Протягом зазначеного періоду проведено низку заходів, спрямованих на залучення ІГС та громадськості до процесів формування та реалізації державної й регіональної політики. Зокрема, в 2012 р. переважна більшість проєктів відбулась серед молоді. За статистичними даними кількість молодіжних організацій у Вінницькій області збільшилась із 70 одиниць у 2000 р. до 300 організацій у 2014 р. Найбільш активні серед них – «Вінницьке козацьке молодіжне об'єднання «Молода Подільська Січ», обласні ГО «Наше Поділля», «Батьківщина молода», «Гармонія» (організація для молоді з обмеженими можливостями), міська молодіжна організація «Діалог-центр» [16; 193]. Однією з найчисельніших ГО є Спілка молодіжних організацій Вінниччини (СМОВ), заснована в 1993 р. (активна і сьогодні), серед її проєктів:

- «Студентський парламент Вінниччини» – перший в Україні консультативно-дорадчий орган, створений демократичними виборами за аналогом обласної ради. Його діяльність спрямована на активізацію студентства та налагодження співпраці з владою, а також розвиток міжнародних партнерств.
- «Нова генерація» – проєкт підтримує міжнародні обміни молоді для вивчення європейського досвіду молодіжного парламентаризму та його впровадження у розвиток громадянського суспільства Вінниччини.
- «Твої мрії» – соціальний проєкт СМОВ, що надає дітям із малозабезпечених родин безкоштовний виїзний вихідний із сучасними розвагами та спілкуванням з друзями.
- «Корпорація успішних людей» – неформальна освітня програма, що включає семінари, тренінги та поради від відомих особистостей, забезпечуючи успіх завдяки різнобічності й професійному підходу.
- Проєкт «Європа очима молоді», реалізований СМОВ спільно з товариством «Україна-Польща-Німеччина» і спрямований на вивчення досвіду студентського й місцевого самоврядування Польщі, діяльності ГО та розвиток партнерських міжнародних проєктів.

У 2014 р. за ініціативою найбільш активних ГО м. Вінниці, одним із пунктів «Програми сприяння розвитку інституцій громадянського суспільства на 2015-2017 роки» зазначено ідею створення спільного сучасного приміщення, де міські об'єднання, ініціативи та активісти могли б спілкуватись, взаємодіяти, підвищувати свої компетенції та спроможності. Таким простором стала будівля за адресою вул. Г. Сковороди, 11 (колишня вул. О. Пушкіна) – старовинна садиба, розташована неподалік будівлі міської ради, що теж сприяло активному залученню працівників Вінницької міської ради та департаментів до громадських дискусій і обговорень. Після проведення ремонтно-реставраційних робіт сучасний Хаб розпочав функціонувати в 2018 р. із реалізації грантового проєкту «Місто зі змістом: простір комунікації та партиципації» за фінансування Уряду Канади через Фонд підтримки ініціатив із демократичного врядування та розвитку проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст». Ідея хабу трансформувалася в поняття партнерства влади і активної громади та отримало назву «Місто змістів». Для створення Стратегії розвитку партнерства влади і громади, формування бізнес-моделі функціонування Хабу проведено понад два десятки стратегічних сесій та робочих груп. У результаті 2018 р. засновано Громадську спілку «Мережа організацій громадянського суспільства «Місто змістів», до якої увійшли 29 ГО. Станом на 2025 р. їх кількість зросла до 72. Для управління організаціями Мережі «Місто змістів» та побудови співпраці з Вінницькою міською радою утворена Координаційна Рада у складі дев'яти осіб, які переобираються щороку на загальних зборах Мережі. Нині раду очолює Олена Солоїд.

В основі діяльності осередку лежить ідея міжсекторального діалогу між громадськими активістами, місцевою владою та бізнесом. Протягом 2019 р. у хабі проведено 476 заходів, організаторами яких стали 59 вінницьких і 26 всеукраїнських організацій громадянського суспільства (ОГС), 7 міжнародних організацій, 17 структурних підрозділів міської ради та ОДА, учасниками стали майже 16 тис. осіб [24].

За результатами дослідження, проведеного в 2020 р. на замовлення КП «Інститут розвитку міст», Вінниця є містом із високим рівнем розвитку громадянського суспільства (ГС). Учасники дослідження відмічають значні позитивні трансформації, що відбулися в ГС за останні 3–4 роки.

На розвиток ГС у місті вплинули як загальнонаціональні тенденції, так і локальні зміни. Серед загальнонаціональних – розвиток неформальної освіти, організація національних форумів і тренінгів для обміну досвідом між містами, реалізація міжнародних програм підтримки, запровадження нових механізмів участі.

До локальних змін відносять політичну волю представників місцевої влади посилювати співпрацю з ГС, активізацію молодих ініціатив та інституційний розвиток вже діючих організацій, створення фізичного простору для взаємодії ГС з органами місцевої влади (зокрема, Хабу «Місто Змістів»). На базі Хабу протягом 2019–2020 рр. реалізовано проєкт «Школа активних вінничан».

Ідея «Школи» сформувалась у 2018 р., коли стало зрозумілим, що в хабі на постійній основі має діяти специфічна платформа, де люди, які виявляють бажання долучатись до розвитку міста, могли б навчатись, спілкуватись, напрацьовувати спільні соціально важливі проєкти. Теми, над якими працювали під час навчання, стосувались екології, соціальної сфери, інклюзії та людей поважного віку. Учасники ознайомились із «Концепцією інтегрованого розвитку 2030», опрацювали 5 візій, яких прагне досягнути Вінниця, дізнались про різні моделі рівнів участі та велику кількість інструментів, які можуть використовувати мешканці міста, опанували навички проєктного менеджменту та розробили власні проєкти.

Протягом 2021 р. на базі Хабу «Місто Змістів» громадськими організаціями втілено низку практик, серед яких проєкти «Допомагаю лікарям», «ДНК міста», «Ticket to the SUN», «Майстерня соціальних шкільних стартапів», «Розвиток навичок працевлаштування через навчання молоді за принципом «рівний рівному» у Вірменії, Молдові та Україні – EMPLO (YOU!) TN» та ін. [24]. Попри позитивні зрушення в розвитку ГС існують бар'єри та проблеми, Ключовими серед них є: брак ресурсів (фінансових та людських), недостатня кількість організацій, що займаються аналітичною та моніторинговою діяльністю.

Із початком повномасштабного вторгнення в 2022 році чимало ГО змушені були змінити свою діяльність, деякі з них тимчасово зупинили роботу. Водночас з'явилися нові ГО, напрямами роботи яких є волонтерська й благодійна діяльність. Крім того, на Вінничині запрацювала низка міжнародних організацій, що спричинило відтік кадрів із локальних організацій до міжнародних. Наразі при Вінницькій обласній військовій адміністрації діє Громадська рада (сформована у червні 2021 р.), до якої увійшли представники 35 громадських організацій. Частина з них не проводять публічної діяльності, але більшість (ветеранські, профспілкові, студентські, правозахисні, осіб з інвалідністю, національно-патріотичні) є активними. Частина з них змінили напрями роботи, додавши допомогу ВПО і ветеранам. У м. Вінниця це організації «ВІСЬ», «Гармонія», «Паросток», «Відкрите суспільство», «Джерело надії», «Спільна справа», «Подільська агенція регіонального розвитку», «Відкриті серця» та ін. Волонтерський центр створено на базі Центру розвитку «Шахіна», а обласний молодіжний центр «Квадрат» допомагає ВПО. Працює також Центр допомоги ветеранам АТО/ООС «Ветеранський простір» та низка інших громадських об'єднань, поштовхом до створення яких стала потреба сприяти захисникам України.

У Вінниці діють регіональні представництва міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації з міграції, гуманітарної місії «Проліска», ACTED, Shelter Cluster UNHCR Ukraine, Право на захист, ООН та ін.

У травні 2022 р. у Вінниці відкрили гуманітарно-інформаційний хаб «Я – Маріуполь», де маріупольцям безкоштовно допомагають відновити документи, знайти зниклих та повернути примусово депортованих осіб. Працює Гуманітарний хаб для ВПО з інвалідністю, створений за ініціативи ВМГО «Паросток» за підтримки донорів, благодійників і волонтерів [1].

У культурно-мистецькій галузі представники певного фахового напрямку об'єднуються у творчі спілки. У Вінницькій області зареєстровано 12 територіальних осередків Всеукраїнських творчих спілок. Вони є незалежними у своїй статутній діяльності від органів місцевого самоврядування, політичних партій та інших ГО. Творчі спілки, згідно зі ст. 9 Закону «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» [7], мають право:

- 1) здійснювати творчу та господарську діяльність для виконання своїх статутних завдань;
- 2) представляти та захищати права і законні інтереси своїх членів;
- 3) брати участь у розробленні нормативно-правових актів щодо діяльності творчих спілок та статусу творчих працівників;
- 4) брати участь у визначенні засад державної політики у сфері оплати праці членів творчих спілок, страхування, пенсійного забезпечення, зайнятості, правового та соціально-економічного захисту творчих працівників;
- 5) здійснювати заходи з соціально-економічної підтримки та благодійництва;
- 6) здійснювати управління майновими правами членів спілки, які є суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав та інші, вичерпно визначені Законом [7].

У регіоні активно діють Вінницькі обласні організації Національних спілок журналістів, письменників, художників, краєзнавців, архітекторів, фотохудожників, майстрів народного мистецтва та ін. [17; 21]. Активізація діяльності творчих спілок проявляється як у розвитку виставкового, фестивально-конкурсного руху, так і у культурно-освітній та літературній галузях цієї локації.

Функціонування сфери культури в умовах воєнного стану ускладнено через різні обмеження та виклики. Від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну заклади культури Вінниччини не припиняли своєї роботи, змінивши її формат відповідно до умов реальності. Сфера культури зазнала відтоку талантів, скорочення фінансування, зниження попиту. Водночас креативні індустрії мають шанс стати двигуном відновлення України після війни, адже культура та креативні індустрії відіграють важливу роль у формуванні й зміцненні згуртованості громад, що сприяє взаєморозумінню, зміцненню відчуття спільності й національної ідентичності. Мистецька спільнота не припиняє допомагати армії, організовувати безліч волонтерських ініціатив. На базі Центрів культури й дозвілля, інших клубних закладів Вінницької області функціонують понад 80 волонтерських центрів. Найбільше їх у клубних закладах Барської, Бершадської, Калинівської, Оратівської та Ямпільської територіальних громад [18; 450].

Протягом 2022 року управління культури та креативних індустрій Вінницької обласної військової адміністрації провело низку культурно-мистецьких проєктів та заходів до знаменних і пам'ятних дат, державних свят, а також патріотичні заходи для внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, це мистецький проєкт «United orchestra Vinnytsia/Mariupol», симпозіум народного малярства «Мальована хата»; до 145-річчя від дня народження видатного земляка, композитора М. Леонтовича, проведено мистецькі проєкти «Хорові асамблеї Леонтовича», «Співає Поділля Леонтовича» тощо. Вінницька обласна філармонія та Подільський камерний хор «Леонтович-капела» стали учасниками Міжнародного проєкту «Мистецтво проти війни» (м. Кишинів, Молдова та м. Сібіу, Румунія), взяли участь у міжнародних онлайн-проєктах і фестивалях: «World Choir for Peace»; IV International Contest for Young Singers of Christmas Songs «REGULATION» (Латвія); «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ); II Всеукраїнському конкурсі хорових диригентів ім. Д. Загребського. Симфонічний оркестр та солісти брали участь у Міжнародному фестивалі «Mariupol Classic» спільно з камерним оркестром «Ренесанс» Маріупольської філармонії. Колектив філармонії став учасником та співорганізатором Всеукраїнського мистецького проєкту «Хорові асамблеї Д. Леонтовича» [14; 13].

Із метою розвитку партнерських стосунків між культурними інституціями України, Польщі та Австрії у напрямі декоративно-ужиткового мистецтва Вінницький обласний художній музей виступає партнером виставки «Enternity», що об'єднує творчі роботи здобувачів ювелірної майстерні Київського університету ім. Б. Грінченка, учасників Міжнародного молодіжного емальєрного пленеру у м. Криниця-Здруй (Польща). Спільно з Київською обласною організацією Національної спілки художників України та Pinelo Art Gallery, Туреччина, реалізовано міжнародний мистецький проєкт «MIRROR». Презентовано твори сорока художників з України, Туреччини, США, Іспанії, Данії та Швейцарії (живопис, графіка, фото, колажі, відеоінсталяції, макети), створені протягом 2022 р. [14; 14].

Фестивалі та святкові заходи об'єднують людей навколо традицій, культурних цінностей і мистецтва, стимулюючи креативність та розвиток творчих ініціатив. У змінах до Програми розвитку культури Вінницької області на 2023–2025 роки передбачено додаткове фінансування для таких проєктів, як Міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь», Обласний фестиваль народної творчості «Українське традиційне весілля», Всеукраїнський пленер скульпторів-каменотесів «Подільський оберіг», Space-проєкт «Астроблема» та культурно-мистецький проєкт «Скіфська пектораль» [14; 27].

Із метою захисту прав та інтересів представників національних спільнот діють національно-культурні товариства. Вінниччина, географічно знаходячись на перетині шляхів із заходу на схід та в силу історичних обставин, багаторазово опинялася у складі різних державних утворень, і становить собою багатонаціональний регіон. За даними Всеукраїнського перепису 2001 р. на території області проживало майже 90 тисяч представників 130 національностей і народностей. Станом на 2005 р. кількість активних національно-культурних товариств на Вінниччині становила 55 організацій. Серед них 13 польських, 24 єврейських, 3 циганських, по одному німецьке, чеське, литовське, вірменське, грузинське, азербайджанське, грецьке, асирійське, молдовське. Серед найбільш активних організацій – добровільне товариство «Польський дім» ім. Томаша Марєка, «Голендерські чехи», Центр єврейської культури «Мішпаха», Єврейський благодійний центр «Хесед-Емуна», Грузинська громада «Арго», Вірменське товариство «Масіс», Центр культури та мистецтва циганського народу «Девлеса, ромале!», Центр литовської культури та історії «Скалас», Товариство німців «Відергебурт» та ін. [15; 175]. З кожним роком кількість національно-культурних товариств на Вінниччині зростає. Так, станом на 2010 р. на території області зареєстровано 64 товариства, в 2015 р. – 77 товариств, які об'єднали представників 15 національностей. Серед найчисельніших – єврейські товариства – 17, польські – 14, ромські – 6, міжнаціональних об'єднань – 4, німецьких – 3 [15; 176].

Серед пріоритетних напрямів діяльності національно-культурних товариств: освітня робота; збереження й поширення національно-культурних традицій; захист громадянських, економічних, соціальних інтересів членів товариства; історично-пошукова робота; налагодження економічних і

культурних зв'язків з історичною батьківщиною. За підтримки місцевих і обласних органів влади щорічно здійснюється комплекс культурно-мистецьких заходів, що сприяють гармонізації міжетнічних відносин і популяризації культури й традицій національних меншин. Міжнародний фестиваль національних культур «Всі ми діти твої, Україно» (сmt. Шаргород), Всеукраїнський фольклорний фестиваль чехів у м. Вінниці, фестиваль польської культури «Єднаймося, радіймо, співаймо!», обласний конкурс національних меншин Вінниччини «Подільські барви»; регіональний фестиваль ромської культури, фестивалі єврейської та асирійської культур – це далеко не повний перелік мистецьких заходів, що проводяться в регіоні.

Традиція проведення свят національних культур на Вінниччині бере початок від 1992 року, коли після прийняття закону України «Про національні меншини» у сmt. Шаргород уперше відбувся фестиваль «Всі ми діти твої, Україно». В 2012 р. фестиваль набув статусу Міжнародного [15; 174]. В травні 2025 р. у м. Шаргород відбувся 33-й фестиваль національних культур «Всі ми діти твої, Україно!», приурочений до Дня національної злагоди і культурного розмаїття. У фестивалі взяли участь 23 творчих колективи, які презентували кращі надбання культур різних народів, зокрема єврейські, польські, ромські, чеські, вірменські, азербайджанські, індійські, а також українські аматорські та професійні колективи. Виконуючи свою основну соціокультурну функцію, відповідні форуми впливають на взаєморозуміння між народами. Під час повномасштабного вторгнення національно-культурні товариства продовжують свою діяльність, трансформуючи її на підтримку ЗСУ та допомогу громадянам шляхом організації культурних і благодійних заходів; збирають кошти й проводять заходи на підтримку морального духу, допомагають переселенцям та військовим, надають психологічну підтримку.

Найбільш активною протягом років залишається польська громада. В області діє 26 польських аматорських творчих колективів, успішно налагоджуються культурні зв'язки між освітянами Вінниччини та Польщі. У травні 2004 р. на базі Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників створено Центр польської мови і культури імені Яна Ігнація Падеревського, який проводить різноманітні заходи в галузі науки, освіти, культури. Зокрема, науково-популярні лекції (з історії Польщі, з питань європейської інтеграції); зустрічі з письменниками, політичними та громадськими діячами; відзначення польських національних свят; конкурси; «круглі столи», створення відеотеки і фонотеки польських творів [15; 176]. Із метою вшанування пам'яті видатного польського композитора та політичного діяча створений Вінницький обласний Благодійний Фонд ім. І. Падеревського, що об'єднує науковців, вчителів, студентів, учнів. Завданнями Фонду є вивчення біографії та наукової спадщини митця, налагодження зв'язків з навчальними закладами Польщі, організація конференцій, семінарів, симпозіумів тощо. В 2020 р. започатковано Всеукраїнський інструментальний конкурс ім. І.Я. Падеревського. Організатори проєкту – Генеральне Консульство Республіки Польща у Вінниці, ГО «Простір майбутнього» та Вінницька дитяча музична школа №1. Конкурс швидко набув визнання. Після успіху конкурсу 2020 р., в якому взяло участь понад 70 молодих музикантів із Вінниці, Львова, Одеси, Києва, Харкова та ін., його вдруге проведено в березні 2021 р. за участі 74 виконавців із Вінниці, Львова, Одеси, Києва, Харкова, Дніпра та Ірпіня. В 2021 р. конкурс отримав звання Міжнародного та відбувався під почесним патронатом Міністерства культури та національної спадщини Польщі. До складу журі увійшли польські та українські професійні музиканти: викладачі Краківської музичної академії ім. К. Пендерецького д-р габ. проф. Марек Шлезер і д-р габ. Пьотр Ружаньські, викладачі Познанської музичної академії ім. І.Я. Падеревського д-р габ. проф. Маріуш Деревецькі і д-р габ. Пьотр Неведзьял, перша скрипка симфонічного оркестру Краківської філармонії ім. К. Шимановського Йоанна Конажевська, солістка Львівської національної філармонії, артистичний директор міжнародного музичного фестивалю «Відкриваємо Падеревського» Маріанна Гумецька, скрипаль, соліст Національного ансамблю солістів «Київська Камерата» Кирило Бондар, викладач Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової доцент Павло Купін та ін. Восени 2025 р. відбувся вже V Міжнародний конкурс ім. І.Я. Падеревського.

Міжкультурну комунікацію у регіоні доповнює взаємодія різних релігійних конфесій. Загалом на Вінниччині діють понад 2 тисячі релігійних організацій, в тому числі повноцінно функціонують 38 напрямів віросповідання. Найвпливовішою складовою духовного життя в області залишається Православ'я, воно нараховує 1278 релігійних організацій, що становить 65% від загальної мережі області [15; 182]. Значне місце в релігійному й культурному житті регіону посідає Римо-католицька церква, що нараховує 131 релігійну організацію, зокрема 13 монастирів. Важливу роль у розбудові духовної культури відіграють чернечі католицькі ордени, зокрема францисканський орден Братів Менших Капуцинів. Організація масштабних культурних заходів, серед яких велика кількість музичних, що відбувається в осередках Римо-католицької церкви (Дні Християнської культури, фестиваль органної і камерної музики «Музика в монастирських мурах», Свята релігійної пісні, З'їзди музикантів), свідчить про усвідомлення могутнього впливу музичного мистецтва на формування духу сучасної культури та на бажання церкви співпрацювати з соціальними і культурними інститутами на Вінниччині зокрема й в Україні загалом. Найбільш динамічною складовою релігійної ситуації на Вінниччині є протестантизм, представлений двадцятьма конфесіями [15; 183]. В області функціонує майже 600 культових

організацій (майже 30% від усієї релігійної мережі). Найбільш масовим та впливовим є Всеукраїнський Союз об'єднань Євангельських християн-баптистів (170 релігійних громад – 8,8 %, духовна семінарія, духовний коледж, 100 недільних шкіл тощо).

Українська уніонна конференція Церкви Адвентистів сьомого дня нараховує 103 релігійні організації (5,1 % від загальної мережі) і посідає друге місце серед протестанських організацій Вінниччини. Як виявилось, саме протестанські конфесії краще пристосувалися до реалій сьогодення; вони здатні гнучко реагувати на соціально-політичні зміни в суспільстві. Спостерігається значне зміцнення матеріально-технічної бази релігійної діяльності, підтримуються тісні зв'язки із віруючими інших держав, ведеться активна місіонерська робота [15; 183–184].

Як бачимо, зазначені організації відроджують найкращі традиції просвітницької, культурологічної діяльності. Важко переоцінити їх важливість у формуванні національної самосвідомості українського народу.

На Вінниччині створені та працюють нові сучасні культурні простори. Вартий уваги креативний простір молодіжного центру «Квадрат» (вул. Театральна, 15), який розпочав свою діяльність у 2018 р. Тут розташувались одна велика зала і один лекторій, студія звукозапису, лабораторія з 3D-принтерами та мистецька галерея. Також «Квадрат» має невеличку, але з дуже цінними екземплярами бібліотеку. Центр «Квадрат» є повністю інклюзивним. Для людей з інвалідністю, які пересуваються на кріслах колісних, встановлено спеціальний підйомник на сходах, а в самому приміщенні є пандуси. В середині «Квадрату» всі підлоги обладнані тактильними плитками. Велика зала розрахована на проведення заходів до 150 осіб і облаштована сучасним обладнанням: активним модулем лінійного масиву, сценічним монітором, радіосистемою, мультикором, проектором, мікшерним пультом; тут можна проводити тренінги, майстер-класи, концерти, форуми, конференції, ігрові клуби, вистави. Студія звукозапису обладнана сучасними мікрофонами, барабанною установкою, бас-гітарним підсилювачем, підсилювачем для навушників та іншим обладнанням [18; 454–455]. Із початком повномасштабного вторгнення простір «Квадрат» реорганізував напрями своєї діяльності і став одним із центрів для внутрішньо переміщених осіб і волонтерів. Тут відбуваються тренінги щодо надання першої домедичної допомоги, проводиться психологічна практика з внутрішньо переміщеними особами, а також плетуть маскувальні сітки та виготовляють інші необхідні для ЗСУ речі.

Культурний простір-студія ППЧ (вул. Григорія Сковороди, 25) – місце об'єднання активних діячів культурної сфери та створення унікального локального контенту, місце народження нових проєктів на перетині різних видів мистецтва. Тут є проекторна зона для фільмів і презентацій, сценічний простір для музичних і поетичних виступів, моновистав тощо, стіни як експозиційні площі та багато іншого [18; 455].

Регіональний центр сучасного мистецтва «Арт-Шик», створений у м. Вінниці в 2007 р. як сучасний культурний простір для проведення виставок, мистецьких заходів, модних показів тощо. Тут об'єднуються музиканти, художники, літератори, культурологи, мистецтвознавці та ін. Центр має два виставкові майданчики, оснащені сучасним експозиційним обладнанням.

До повномасштабного вторгнення у виставкових залах щорічно проходило понад 200 виставок та різноманітних мистецьких заходів. Нині діяльність центру продовжується, хоч і не так активно; завдяки молоді, змінилась тематика презентованої творчості. Митці зі Східної України, що переїхали до м. Вінниці, почали ділитися своєю творчістю, що стало одним із способів боротьби й осмислення пережитого. Зокрема, відбулась виставка в рамках проєкту «Херсон: визволення пам'яті». Таким чином, мистецтво сприяє єднанню українців і служить психологічною підтримкою для ВПО.

Висновки. У ході проведеного дослідження встановлено, що ГО та творчі спілки Вінниччини пройшли складний шлях становлення – від поодиноких форм об'єднання інтелігенції у другій половині ХХ ст. до розгалуженої мережі сучасних культурно-мистецьких, громадських, національно-культурних інституцій. У період державної незалежності України відчутно зросла роль ГО у розбудові громадянського суспільства та захисті інтересів професійних спільнот. Події 2014 та 2022 років суттєво змінили напрями діяльності організацій: культурно-мистецький вектор доповнився волонтерською та гуманітарною роботою, міжнародною співпрацею, акцентом на збереженні культурної ідентичності в умовах війни. Вінниччина стала одним із центрів підтримки переселенців та реалізації міжрегіональних культурних проєктів. Регіон має високий рівень громадської активності. Сучасні ГО та художні спілки Вінниччини виконують подвійну функцію: забезпечують розвиток мистецького середовища і формують активне громадянське суспільство. Ключовими викликами залишаються поєднання культурної та соціальної місії, пошук стабільного фінансування, розвиток партнерських моделей взаємодії з державними інституціями.

Перспективи полягають у подальшій інтеграції громадських ініціатив у систему креативних індустрій, розширенні міжнародних програм співробітництва та посиленні ролі культури як чинника суспільної консолідації.

Список використаної літератури:

1. Вінниччина в умовах повномасштабного вторгнення: робота політичних партій та органів місцевого самоврядування. 2024. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/vinnichchina-v-umovah-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-robota-politichnih-partiy-ta-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-25237>
2. Гальчак С.Д. Краєзнавчий рух на Вінниччині в умовах незалежності України. *Краєзнавство*, 2005. № 1/4. С. 58–65.
3. Дідур Л. 35 років творчого шляху вінницької обласної організації Національної спілки художників України. *Вінницький край*, 2011, № 2. С. 122–131.
4. Журенок Т.В. Правовий статус та види громадських об'єднань. *Форум права*, 2012, № 4. С. 356–361. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_58.pdf.
5. Журунова Т. 35 років Вінницькій обласній організації національної спілки художників України. «Вінницький вернісаж», 2010. Серія «Краса України Поділля». 96 с.
6. Закон України «Про об'єднання громадян»: від 16.06.1992 р., № 2460-XII. ВВР України. 1992. № 34. Ст. 504.
7. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 7 жовтня 1997 року № 554/97-ВР: із подальшими змінами і доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 52. Ст. 312.
8. Закон України «Про громадські об'єднання»: від 22.03.2012 р. Верховна Рада України. Київ: *Офіційний вісник України*, 2012. № 30, ст. 1097.
9. Іванюк М. І. Розбудова інститутів громадянського суспільства у Західному регіоні України періоду незалежності. Львів, 2013. 102 с.
10. Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади та соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні. Львів: *Червона калина*. 2002. 276 с.
11. Кравчук В. М. Деякі підходи до класифікації громадських організацій в Україні. *Вибори та демократія*, 2007. № 1 (11). С. 48–53.
12. Легун Ю.В. Обласне краєзнавче товариство «Поділля»: завдання та перспективи діяльності. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Краєзнавство в системі розвитку духовності і культури регіону». Вінниця, 2008. С. 33–35.
13. Морозова Н. Краєзнавчий форум на Вінниччині: нові підходи та здобутки. *Краєзнавство*, 2012. № 4. С. 177–183.
14. Морозова Н. Виклики і можливості розвитку сфери культури та соціальної згуртованості Вінницької області. *Аналітичний звіт*, 2023. 32 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/939/Culture_Social_Cohesion_Report_Vinnytsia_pblast.pdf
15. Москвічова Ю. О. Соціокультурна динаміка розвитку Вінниччини періоду незалежності України (1991–2014 рр.): дис. ... канд. миств.: 26.00.01 «Теорія та історія культури». Івано-Франківськ, 2015. 277 с.
16. Москвічова Ю.О. Діяльність громадських організацій і творчих спілок Вінниччини періоду незалежності України. *Наук. зап. Вінницьк. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. Вип. 26. 36. наук. пр. / За заг. ред. проф. О.А. Мельничука. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018, С. 191–196.
17. Москвічова Ю. О. Діяльність осередків творчих мистецьких спілок в соціокультурному просторі сучасної Вінниччини. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицьк. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка* / [ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Вид. дім «Гельветика». 2018, Вип. 21. Т. 2. С. 20–24.
18. Москвічова Ю.О. Особливості соціокультурного розвитку Вінниччини в умовах воєнного стану. *Професійна мистецька освіта: науково-методичні аспекти*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (26–27 лют. 2025 р.). Комунальний заклад вищої освіти Київської облради «Академія мистецтв ім. П. Чубинського». Київ, 2025. С. 449–456.
19. Обласна програма сприяння розвитку громадянського суспільства у Вінницькій області на 2012–2015 роки. URL: <https://www.vin.gov.ua/invest/oblasni-prohramy>
20. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>
21. Офіційний сайт Хабу «Місто змістів». URL: <https://mistozmistiv.vn.ua/>
22. Семьоркіна О. Громадські формування як інститути громадянського суспільства. *Юридичний вісник України*. 2011. № 13 (821). С. 13.
23. Тищенко Ю. А., Литвиненко О. М. та ін. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року. *Аналітична доп.* Київ: НІСД, 2021. 112 с.
24. Хаб «Місто змістів» – вінницька платформа для розвитку міста. URL: <https://decentralization.ua/news/12063>.
25. Pietrzyk-Reeves D. Rethinking Theoretical Approaches to Civil Society in Central and Eastern Europe: Toward a Dynamic Approach. *East European Politics and Societies and Cultures*. 2022. Volume 36 Number 4. 1335–1354. <https://doi.org/10.1177/08883254221081037>
26. Stepanenko V., & Stewart S. 'Who, if not us?': civic activism and defence in wartime Ukraine. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2025. 38 (1). P. 152–168. <https://doi.org/10.1080/13511610.2025.2467214>.
27. Zarembo K., Martin E. Civil society and sense of community in Ukraine: from dormancy to action. *European Societies*, 2024. 26 (2), P. 203–229. doi: <https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2185652>.

References:

1. Vinnychchyna v umovakh povnomasshtabnoho vtornhennia: robota politychnykh partii ta orhaniv mistsevoho

- samovriaduvannia. (2024). [Vinnytsia region under full-scale invasion: the work of political parties and local government bodies.] URL: <https://www.oporaua.org/viyna/vinnichchina-v-umovah-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-robotapolitichnih-partiy-ta-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-25237> [In Ukrainian].
2. Halchak S.D. Kraieznavchyi rukh na Vinnychchyni v umovakh nezalezhnosti Ukrainy [The local history movement in Vinnytsia region in the context of Ukraine's independence]. *Kraieznavstvo*, 2005. № 1/4, 58–65 [In Ukrainian].
3. Didur L. 35 rokiv tvorchoho shliakhu vinnytskoi oblasnoi orhanizatsii natsionalnoi spilky khudozhnykiv Ukrainy. [35 years of creative work by the Vinnytsia regional organization of the National Union of Artists of Ukraine]. *Vinnytskyi krai*, 2011. 2. P. 122–131 [In Ukrainian].
4. Zhurenok T. V. Pravovyi status ta vydy hromadskykh obiednan. [Legal status and types of public associations]. *Forum prava*, 2012. 4. P. 356–361 [In Ukrainian].
5. Zhurunova T. 35 rokiv Vinnytskii oblasnoi orhanizatsii natsionalnoi spilky khudozhnykiv Ukrainy. [35 years of the Vinnytsia Regional Organization of the National Union of Artists of Ukraine]. *Vinnytskyi vernisazh. Seriya «Krasa Ukrainy Podillia»*, 2010. 96 p. [In Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro obiednannia hromadian» (1992) [Law of Ukraine «On Associations of Citizens»], 34, st. 504 [In Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy «Pro profesiinykh tvorchykh pratsivnykiv ta tvorchy spilky» (1997). № 554/97-VR: z podalshymy zminamy i dopovnenniamy. [Law of Ukraine «On Professional Creative Workers and Creative Unions» No. 554/97-VR: with subsequent amendments and additions]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 52. st. 312 [In Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy «Pro hromadski obiednannia». [Law of Ukraine «On Public Associations»]. Kyiv : Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 2012. 30, st. 1097 [In Ukrainian].
9. Ivaniuk M. I. Rozbudova instytutiv hromadianskoho suspilstva u Zakhidnomu rehioni Ukrainy periodu nezalezhnosti. [Development of civil society institutions in the western region of Ukraine during the period of independence]. Lviv, 2013. 102 [In Ukrainian].
10. Kolodii A. F. Na shliakhu do hromadianskoho suspilstva. [On the Road to Civil Society]. *Teoretychni zasady ta sotsiokulturni peredumovy demokratychnoi transformatsii v Ukraini*. Lviv : Chervona kalyna, 2002. 276 p. [In Ukrainian].
11. Kravchuk V. M. Deiaki pidkhody do klasyfikatsii hromadskykh orhanizatsii v Ukraini. [Some approaches to the classification of public organizations in Ukraine]. *Vybory ta demokratiia*. 2007. № 1 (11). P. 48–53 [In Ukrainian].
12. Lahun Yu. V. Oblasne kraieznaveche tovarystvo «Podillia» : zavrannia ta perspektyvy diialnosti. [Podillia Regional Local History Society: tasks and prospects for future activities] *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Kraieznavstvo v systemi rozvytku dukhovnosti i kultury rehionu»*. Vinnytsia, 2008. P. 33–35 [In Ukrainian].
13. Morozova N. Kraieznavechi forum na Vinnychchyni : novi pidkhody ta zdobutky. [Local history forum in Vinnytsia region: new approaches and achievements]. *Kraieznavstvo*, 2012. 4. P. 177–183 [In Ukrainian].
14. Morozova N. Vykylyky i mozhlyvosti rozvytku sfery kultury ta sotsialnoi zghurtovanosti Vinnytskoi oblasti. Analitychnyi zvit. [Challenges and opportunities for the development of culture and social cohesion in Vinnytsia region. Analytical report]. 2023. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/939/Culture_Social_Cohesion_Report_Vinnytsia_pblast.pdf [In Ukrainian].
15. Moskvichova Yu. O. Sotsiokulturna dynamika rozvytku Vinnychchyny periodu nezalezhnosti Ukrainy (1991–2014 rr.). [Sociocultural dynamics of Vinnytsia region development during Ukraine's independence (1991–2014)] : dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 26.00.01. Ivano-Frankivsk, 2015. 277 p. [In Ukrainian].
16. Moskvichova Yu. O. Diialnist hromadskykh orhanizatsii i tvorchykh spilok Vinnychchyny periodu nezalezhnosti Ukrainy. [Activities of public organizations and creative unions in Vinnytsia region during the period of Ukraine's independence]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Istoriia – Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series History*, 2018. 26. P. 191–196 [In Ukrainian].
17. Moskvichova Yu. O. Diialnist osередkiv tvorchykh mystetskykh spilok v sotsiokulturnomu prostori suchasnoi Vinnychchyny. [The activities of creative art unions in the socio-cultural space of modern Vinnytsia region]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers*, 2018. 21, Vol. 2, 20–24 [In Ukrainian].
18. Moskvichova Yu. O. Osoblyvosti sotsiokulturnoho rozvytku Vinnychchyny v umovakh voiennoho stanu. [Features of the sociocultural development of Vinnytsia region under martial law]. *Profesiina mystetska osvita: nauково-metodychni aspekty: materialy V Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii. Komunalnyi zaklad vyshchoi osvity Kyivskoi oblasnoi rady «Akademiia mystetstv imeni Pavla Chubynskoho»*. Kyiv, 2025. P. 449–456 [In Ukrainian].
19. Oblasna prohrama spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva u Vinnytskii oblasti na 2012–2015 roky [Regional program for promoting civil society development in Vinnytsia region for 2012–2015]. URL: <https://www.vin.gov.ua/invest/oblasni-prohramy> [In Ukrainian].
20. Ofitsiyni veb-sait Holovnoho upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. [Official website of the Main Statistical Office in Vinnytsia Region]. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
21. Ofitsiyni sait Khabu «Misto zmistiv». [Official website of the City of Meanings Hub]. URL: <https://mistozmistiv.vn.ua/> [In Ukrainian].
22. Semorkina O. Hromadski formuvannia yak instytuty hromadianskoho suspilstva. [Public associations as

institutions of civil society]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*, 2011. 13 (821). 13 p. [In Ukrainian].

23. Tyshchenko Yu. A., Lytvynenko O. M. ta in. Stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini: shliakh protiahom 30-ty rokiv ta kliuchovi aspekty 2021 roku. [The state of civil society development in Ukraine: 30 years of progress and key aspects of 2021]. Analitychna dopovid. Kyiv, 2021. 112 p. [In Ukrainian].

24. Khab «Misto zmistiv» – vinnytska platforma dlia rozvytku mista [The City of Meanings Hub is a Vinnytsia platform for urban development]. URL: <https://decentralization.ua/news/12063> [In Ukrainian].

25. Pietrzyk-Reeves D. Rethinking Theoretical Approaches to Civil Society in Central and Eastern Europe: Toward a Dynamic Approach. *East European Politics and Societies and Cultures*. Volume, 2022. 36 Number 4. P. 1335–1354. <https://doi.org/10.1177/08883254221081037> [in English].

26. Stepanenko, V., & Stewart, S. (2025). ‘Who, if not us?’: civic activism and defence in wartime *Ukraine*. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2025. 38 (1). P. 152–168. <https://doi.org/10.1080/13511610.2025.2467214> [in English].

27. Zarembo K., Martin E. Civil society and sense of community in Ukraine: from dormancy to action. *European Societies*, 2024. 26 (2). P. 203–229. doi: <https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2185652> [in English].

UDC 061.2:008(477.44)(09)

**CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN VINNYTSIA REGION :
HISTORICAL DYNAMICS AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

The purpose of the article is to trace the dynamics of the public organizations (POs) development in Vinnytsia region during Ukraine's independence, determine their contribution to the cultural and artistic development of the region, assess the impact of socio-political transformations (Ukraine's independence, the events of 2014 and 2022) on the organizations' activities, and outline the prospects for their further growth as civil society institutions (CSIs). The research was conducted on the basis of historical-theoretical, analytical, and empirical approaches, including source analysis, statistics, content analysis, and comparative analysis. A systematic approach was used to comprehensively assess the role of CSIs and creative unions in the development of regional culture and civil society. The methodology provides a comprehensive understanding of the historical and contemporary processes of the organizations' functioning and determines the prospects for their further evolution. Scientific novelty. The article analyzes the transformation of the POs' activities in Vinnytsia region from the 1990s to the present. The development patterns of regional CSIs, their impact on the cultural and artistic environment, and social consolidation have been established. Tendencies in the development of creative industries and youth initiatives have been identified, and the prospects for their contribution to strengthening civil society and the region's cultural identity have been defined. Conclusions. Modern CSIs and creative unions in Vinnytsia region perform a dual function: they ensure the advancement of the artistic environment and shape an active civil society. The events of 2014 and 2022 significantly changed the direction of the organizations' activities: the cultural and artistic vector was supplemented by volunteer and humanitarian work, international cooperation, and an emphasis on preserving cultural identity during the war. Vinnytsia region became one of the centers for supporting refugees and implementing interregional cultural projects. The key challenges include combining cultural and social missions, finding stable funding, and developing partnership models for interaction with state institutions.

Key words: public organizations, creative unions, Vinnytsia region, civil society institutions.

Матеріал надійшов до редакції 24.10.2025
Отримано після доопрацювання 26.11.2025
Прийнято до друку 15.01.2026